

Vides pārraudzības valsts birojs

Rūpniecības iela 23, Rīga, LV-1045, tālr. 67321173, e-pasts pasts@vpvb.gov.lv, www.vpvb.gov.lv

Rīgā

22.12.2021

Atzinums Nr. 4-03/12
Par Vides politikas pamatnostādņu 2021.–2027. gadam
Vides pārskatu

Vides pārskata izstrādātājs:

SIA “*Estonian, Latvian & Lithuanian Environment*”, Reģistrācijas Nr. 40003374818, adrese: Vīlandes iela 3–6, Rīga, LV–1010, e–pasts: elle@environment.lv.

Plānošanas dokuments:

Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam

2021. gada 23. novembrī SIA “*Estonian, Latvian & Lithuanian Environment*” Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk – Birojs) ir iesniegusi plānošanas dokumenta “*Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam*” (turpmāk – Pamatnostādnes) stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – Stratēģiskais novērtējums) vides pārskata projektu (turpmāk – Vides pārskats). Programmu izstrādāja Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM), Vides pārskatu izstrādāja SIA “*Estonian, Latvian & Lithuanian Environment*” (turpmāk – Izstrādātāja).

Likuma “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*” (turpmāk – Novērtējuma likums) 23.⁵ panta sestā daļa noteic, ka Birojs sniedz atzinumu par vides pārskatu, ņemot vērā vides pārskata atbilstību normatīvo aktu prasībām un izraudzītā risinājuma pamatojumu, kā arī nosaka termiņus, kādos izstrādātājs pēc plānošanas dokumenta apstiprināšanas iesniedz kompetentajai institūcijai ziņojumu par plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, arī vides pārskatā neparedzētu ietekmi. Turpat noteikts, ka gadījumā, ja izraudzītais risinājums nav pietiekami pamatots, Birojs atzinumā norāda iebildumus, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

Šis Biroja atzinums par Vides pārskata projektu sagatavots atbilstoši Novērtējuma likuma 23.⁵ panta sestās daļas prasībām, vērtējot izraudzītā risinājuma pamatojumu un tā ietekmes uz cilvēku veselību un vidi būtiskumu, un tajā ietverti iebildumi, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

I. Vides pārskatā ietvertā informācija un izraudzītā risinājuma pamatojums:

Plānošanas dokumenta Vides pārskats atbilstoši Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr.157 “*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*” IV nodaļas “*Vides pārskatā iekļaujamā informācija*” (turpmāk – Noteikumi Nr.157) 8. punktā noteiktajam ietver šādu informāciju:

1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi, risinājumi un iespējamās alternatīvas

- 1.1. Pamatnostādnes ir vides aizsardzības nozares vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts atbilstoši Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam¹ (turpmāk – Latvija 2030) un Nacionālajā attīstības plānā 2021.–2027. gadam² (turpmāk – NAP 2027) noteiktajām prioritātēm un Eiropas zaļā kursa³ stratēģiskiem mērķiem.
- 1.2. Plānošanas dokuments atbilst tiem plānošanas dokumentiem, kuriem nepieciešams veikt Stratēģisko novērtējuma procedūru saskaņā ar ES direktīvu 2001/42/EK⁴. Stratēģiskā novērtējuma mērķis ir integrēt vides aspektus Pamatnostādņu plānošanā un lēmumu pieņemšanā, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību.
- 1.3. Pamatnostādnes sastāv no trim sadaļām. Plānošanas dokumenta I. sadaļā tiek iezīmēts vispārīgais politikas konteksts, izdalot četrus galvenos mērķus: 1) Virzīties uz klimatneitralitāti un klimatnoturīgumu; 2) Veicināt ilgtspējīgu resursu izmantošanu un pāreju uz aprites ekonomiku; 3) Saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību un 4) Samazināt piesārņojumu. Pamatnostādņu galvenie mērķi izriet no NAP 2027 stratēģiskiem mērķiem un vides aizsardzības prioritātēm periodam līdz 2030. gadam, bet klimata jomā līdz pat 2025. gadam. Šo mērķu sasniegšana Pamatnostādņēs plānota deviņās vides politikas jomās:
 - 1.3.1. Vides pārvaldības pamatsistēma (horizontālie jautājumi).
 - 1.3.2. Valsts vides monitoringa.
 - 1.3.3. Klimata pārmaiņas.
 - 1.3.4. Resursu efektīva izmantošana un aprites ekonomika.
 - 1.3.5. Gaisa kvalitāte un vides troksnis.
 - 1.3.6. Bioloģiskā daudzveidība.
 - 1.3.7. Ūdens pārvaldība un apsaimniekošana.
 - 1.3.8. Ražošana un ķīmisko vielu pārvaldība.
 - 1.3.9. Radiācijas drošība.
- 1.4. Pamatnostādņu II. sadaļa sastāv no deviņām nodaļām, kas atbilst prioritārajām vides jomām, kuras izvēlētas, pamatojoties uz Eiropas vides aģentūras ziņojuma “*Vide Eiropā: Stāvoklis un perspektīvas 2020*”⁵ vispārējo pieeju un tematisko iedalījumu. Pamatnostādņēs raksturots paveicamais vides pārvaldības sistēmas jeb horizontālo tēmu attīstībā, kas ietver arī vides monitoringu. Tematiskajās nodaļās raksturots vides stāvoklis Latvijā attiecīgajā jomā, analīzei piemērojot cēloņu–seku modeli, un novērtētas galvenās vides tendences. Katrā nodaļā dots starptautiskās un nacionālās politikas konteksts, no kura izriet Pamatnostādņu apakšmērķi, kuru sasniegšanai noteikti politikas rezultāti un progresa uzraudzības rezultatīvie rādītāji.
- 1.5. Pamatnostādņu III. sadaļā ietverta informācija par 49 rīcības virzieniem un to ietvaros izvirzītajiem uzdevumiem, noteikti ieviešanas termiņi un atbildīgās un līdzatbildīgās institūcijas, kā arī iezīmēti indikatīvie finansējuma avoti un norādīta uzdevumu saistība ar

¹ Latvija2030: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_7.pdf (skatīts 14.12.2021.)

² NAP2027: <https://likumi.lv/ta/id/315879-par-latvijas-nacionalo-attistibas-planu-20212027-gadam-nap2027> (skatīts 14.12.2021.)

³ 2019.gada 11.decembra Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas zaļai kurss”, COM(2019)640 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>) (skatīts 14.12.2021.).

⁴ Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu

⁵ Eiropas Vides aģentūras (2020) “Vide Eiropā: Stāvoklis un perspektīvas 2020”: (<https://www.eea.europa.eu/lv/publications/vid-eiropa-stavoklis-un>) (skatīts 14.12.2021.).

II. sadaļā definētajiem politikas rezultātiem un rezultatīvajiem rādītājiem. Pamatnostādnēs noteiktie rīcības virzieni:

- 1.5.1. RV.1. Nodrošināt sistemātisku, regulāru un mērķtiecīgu vides stāvokļa, sugu un biotopu, kā arī piesārņojuma emisiju novērojumu, mērījumu un analīžu veikšanu;
- 1.5.2. RV.2. Samazināt siltumnīcefekta gāzes (turpmāk – SEG) emisijas visos tautsaimniecības sektoros;
- 1.5.3. RV.3 Palielināt CO₂ piesaisti;
- 1.5.4. RV.4. Mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm;
- 1.5.5. RV.5. Derīgo izrakteņu izmantošana aprites ekonomikas kontekstā un materiālu racionāla izmantošana;
- 1.5.6. RV.6. Degradēto derīgo izrakteņu ieguves vietu rekultivācija;
- 1.5.7. RV.7. Nodrošināt lēmumu pieņemējus ar aktuālu ģeoloģisko informāciju;
- 1.5.8. RV.8. Efektīva zemes dzīļu izmantošanas procesa nodrošināšana;
- 1.5.9. RV.9. Samazināt gaisu piesārņojošo vielu emisijas enerģijas ražošanas sektorā;
- 1.5.10. RV.10. Pilnveidot gaisa aizsardzības un trokšņa pārvaldības sistēmu;
- 1.5.11. RV.11. Sabiedrības informēšana un izglītošana gaisa aizsardzības jomā;
- 1.5.12. RV.12. Samazināt gaisu piesārņojošo vielu emisijas transporta sektorā;
- 1.5.13. RV.13. Samazināt piesārņojošo vielu emisijas lauksaimniecības sektorā;
- 1.5.14. RV.14. Saglabāt sugu daudzveidību un nodrošināt biotopu labvēlīgas aizsardzības mērķu sasniegšanu;
- 1.5.15. RV.15. Pilnveidot ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju *Natura 2000* tīklu, balstoties uz sugu un biotopu izplatības kartēšanā iegūtajiem datiem un ņemot vērā jaunāko zinātnisko pētījumu un monitoringa datus;
- 1.5.16. RV.16. Aizsargājamo sugu dzīvotņu un biotopu atjaunošana un apsaimniekošana;
- 1.5.17. RV.17. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšana tautsaimniecības nozarēs;
- 1.5.18. RV.18. Invazīvu svešzemju sugu ietekmes mazināšana;
- 1.5.19. RV.19. Degradēto ekosistēmu apzināšana un atjaunošana;
- 1.5.20. RV.20. Dabas kapitāla un ekosistēmu pārvaldības pieejas ieviešana;
- 1.5.21. RV.21. Bioloģiskās daudzveidības finansējuma nodrošināšana;
- 1.5.22. RV.22. Pielāgošanās klimata pārmaiņām un plūdu riska pārvaldība;
- 1.5.23. RV.23. Datus un zināšanās balstīta jūras telpiskā plānošana un jūras krasta erozijas pārvaldības uzlabošana;
- 1.5.24. RV.24. Ūdens resursu ieguves risku novērtēšana, resursu izmantošanas lietderības un lietus ūdeņu izmantošana mājsaimniecībās;
- 1.5.25. RV.25. Notekūdeņu dūņu ilgtspējīgas apsaimniekošanas sistēmas izveidošana;
- 1.5.26. RV.26. Pazemes ūdeņu resursu pārvaldības uzlabošana;
- 1.5.27. RV.27. Hidrotehnisko būvju un citu šķēršļu negatīvās ietekmes uz upju ekosistēmām mazināšana;
- 1.5.28. RV.28. Virszemes ūdeņu ekoloģiskās kvalitātes saglabāšana un uzlabošana;
- 1.5.29. RV.29. Ilgtspējīgas lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības un ostu politikas īstenošana, lai samazinātu ūdens vidē novadīto piesārņojumu;
- 1.5.30. RV.30. Zemūdens trokšņa piesārņojuma jūrā apzināšana un mazināšana;
- 1.5.31. RV.31. Jūras ekosistēmas atveseļošana, ilgtspējīgi izmantojot jūras resursus un īstenojot jūras stratēģiju;

- 1.5.32. RV.32. Aizsargājamo jūras teritoriju un to tīkla attīstība, tai skaitā Latvijas ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā;
 - 1.5.33. RV.33. Veicināt notekūdeņu apsaimniekošanas ilgtspēju, kvalitāti un efektivitāti;
 - 1.5.34. RV.34. Biogēnu slodzes samazināšana jūrā atbilstoši HELCOM mērķiem;
 - 1.5.35. RV.35. Kuģu balasta ūdens un nosēdumu (kaitīgo ūdens organismu un patogēno mikroorganismu) un bioloģiskā apauguma apdraudējuma jūras ekosistēmai novēršana;
 - 1.5.36. RV.36. Nodrošināt atkritumu pieņemšanu no kuģiem ostās;
 - 1.5.37. RV.37. Atbilstošu reaģēšanas spēju nodrošināšana uz piesārņojumu jūrā atbilstoši HELCOM prasībām;
 - 1.5.38. RV.38. Piesārņojumu likvidēšana vēsturiski piesārņotās vietās (HELCOM noteikto vides karsto punktu Latvijā svīturošanu no saraksta);
 - 1.5.39. RV.39. Jūras atkritumu samazināšana;
 - 1.5.40. RV.40. Jūru piesārņojošo atkritumu problēmas mazināšana, izmantojot labākās pieejamās prakses;
 - 1.5.41. RV.41. Atkritumu apsaimniekošana un virzība uz nulles piesārņojumu un apritīgumu ražošanas procesos;
 - 1.5.42. RV.42. Pilnveidot piesārņojošo darbību pārraudzības un kontroles sistēmu;
 - 1.5.43. RV.43. Ierobežot bīstamo ķīmisko vielu apriti;
 - 1.5.44. RV.44. Droša Salaspils kodolreaktora uzturēšana un likvidēšana;
 - 1.5.45. RV.45. Glabātavas "Radons" apsaimniekošana un attīstīšana;
 - 1.5.46. RV.46. Radiācijas avāriju pārvaldības stiprināšana;
 - 1.5.47. RV.47. Darbību ar jonizējošā starojuma avotiem uzraudzības sistēmas pilnveidošana;
 - 1.5.48. RV.48. Sabiedrības izpratnes par radiācijas drošību veicināšana un savstarpējās komunikācijas uzlabošana;
 - 1.5.49. RV.49. Rīcībpolitikas dokumentu īstenošana.
- 1.6. Plānošanas dokuments ietver 4. pielikumus: 1. pielikums *Vides monitoringa programma 2021.–2026. gadam*, ko veido Gaisa un klimata pārmaiņu monitoringa programma, Ūdeņu monitoringa programma, Zemes monitoringa programma un Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma, 2. pielikums *Latvijas nacionālais īstenošanas plāns par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem*, 3. pielikums *Radiācijas drošības programma* un 4. pielikums *Izziņa par Vides politikas pamatnostādņu 2021.–2027.gadam projekta sabiedriskās apspriešanas rezultātiem*.
- 1.7. Kā norādīts Vides pārskatā plānošanas dokumentam nav ietvertas alternatīvas to ieviešanai, bet, veicot Stratēģisko novērtējumu, ir novērtēta situācija, kad plānošanas dokuments netiek izstrādāts un saglabājas esošais stāvoklis (pamatstāvoklis), norādot to kā "nulles" alternatīvu. Salīdzinot Pamatnostādņu īstenošanas scenāriju ar pamatstāvokli, tiek rekomendēta plānošanas dokumenta īstenošana, kā rezultātā sagaidāmas vairāk pozitīvas ietekmes uz vides stāvokli un ārējo politikas mērķu sasniegšanu. Lai gan daļā gadījumu Pamatnostādņu uzdevumiem ir papildinoša loma, jo attiecīgajās jomās ir izstrādāti un stājušies spēkā jomu politikas plānošanas dokumenti ar konkrētām rīcībām, tomēr Izstrādātājās vērtējumā Pamatnostādņu īstenošana ir rekomendējama gan pēc pievienotās vērtības attiecīgajās jomās, kur ir izstrādāti politikas dokumenti, gan arī tāpēc, ka Pamatnostādnes iekļauj arī tās jomas, kurām nav izstrādāti atsevišķi nozaru nacionālie stratēģiskie dokumenti.
- 1.8. Saistībā ar plānotajām prioritātēm un attīstības virzieniem, kā arī plānošanas dokumenta iespējamām alternatīvām Birojs sniedz savu viedokli:

- 1.8.1. Saskaņā ar Novērtējuma likuma 1. panta 7. punktu un Noteikumu Nr. 157 8.7. punktu Vides pārskatā identificē, apraksta un izvērtē plānošanas dokumenta un iespējamo alternatīvu ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta izstrādes mērķus un teritoriju, kura varētu tikt ietekmēta. Dažādu risinājumu novērtēšanas mērķis ir izvēlēties un pamatot piemērotāko risinājumu.
- 1.8.2. Birojs konstatē, ka konkrētajam plānošanas dokumentam alternatīvu novērtējums Vides pārskatā nav sniegts. Vienlaicīgi Birojs vērš uzmanību uz to, ka iespējamo alternatīvu novērtējums nenozīmē, ka būtu jānovērtē iespējamās alternatīvas Pamatnostādnes izstrādei kā tādai (salīdzinot to ar esošo situāciju), bet gan, ka vērtējamās ir alternatīvas veidiem un pasākumiem, ar kādiem noteiktajos attīstības virzienos varētu sasniegt plānošanas mērķus. Turklāt alternatīvos risinājumus nav nepieciešams izvērtēt pilnīgi katram pasākumam, bet gan tiem, kas saistīti ar ietekmi uz vidi, kur apsvērtas un iespējamās alternatīvas. Pēc būtības alternatīvu izvērtējumā tiek pretnostatīti scenāriji, pamatojot, kādēļ par optimālāko izvēlēts tas plānošanas risinājums, kāds ir iestrādāts plānošanas dokumentā. Biroja ieskatā, neizsverot alternatīvas jau kādiem konkrētiem veidiem un pasākumiem, ar kādiem noteiktajos attīstības virzienos varētu sasniegt plānošanas mērķus, plānošanas dokumenta izstrādātāji šajā gadījumā pilnībā neizmanto tās iespējas, ko sniedz stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums.
- 2. Esošā vides stāvokļa apraksts, īpaši teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt, un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots**
- 2.1. Vides pārskatā iekļauta informācija par esošo vides stāvokli, analizējot pieejamo informāciju par esošo vides stāvokli teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt, akcentējot esošās vides problēmas un tendences:
- 2.1.1. Kā viena no problēmām, kas norādīta Vides pārskatā, ir saistīta ar klimata pārmaiņām, ko rada SEG emisijas, pie tam no 2005. gada vērojama šo emisiju apjoma palielināšanās. Vienlaikus transporta sektorā, ne-emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (turpmāk – ne-ETS) enerģētikas un atkritumu apsaimniekošanas sektoros tiek prognozēts SEG emisiju samazinājums, ņemot vērā atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanas un energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanu, transporta sektora tehnoloģisko attīstību un ES kopējo politiku CO₂ no ceļu transportlīdzekļiem ierobežošanā⁶. Ne-ETS rūpniecisko procesu un produktu sektorā paredz emisiju samazināšanos, tomēr pastāv liels risks, ka stabila lejupejoša tendence nākotnē nav sagaidāma bez papildu pasākumu īstenošanas. Viens no problemātiskākajiem sektoriem pašlaik ir zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (turpmāk – ZIZIMM) sektors. Latvija pašlaik nesasniedz tai noteiktos ZIZIMM mērķus⁷. Lai ilgtermiņā nodrošinātu noteikto ZIZIMM uzskaites kategoriju mērķu izpildi periodā līdz 2030. gadam, nepieciešams ieplānot un īstenot papildu pasākumus SEG emisiju samazināšanai un CO₂ piesaistes palielināšanai.
- 2.1.2. Kopējo iekšzemes materiālo resursu patēriņa rādītājs Latvijā uz vienu iedzīvotāju kopš 2015. gada ir pārsniedzis Eiropas Savienības vidējo līmeni. Turklāt jāņem vērā, ka ES vidējais patēriņa līmenis samazinās, savukārt Latvijā – turpina pieaugt, tādējādi palielinot noslodzi uz dabas resursiem. Izstrādātājas vērtējumā “*Rīcības*

⁶ Informatīvais ziņojums “*Par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas un oglekļa dioksīda piesaistes saistību izpildi*”. Projekts.

⁷ Informatīvais ziņojums “*Par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas un oglekļa dioksīda piesaistes saistību izpildi*”. Projekts.

plāna pārejai uz aprites ekonomiku 2020. – 2027. gadam” īstenošana var potenciāli ietekmēt rādītāju uz pozitīvu pusi, tomēr šī ietekme nebūs tik būtiska, lai ievērojami uzlabotu stāvokli līdz 2027. gadam.

- 2.1.3. Pamatnostādnes neparedz uzdevumus, kas ir tieši saistīti ar atkritumu apsaimniekošanu. Situāciju valstī atkritumu apsaimniekošanā ietekmēs *“Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.–2028. gadam”* īstenošana, to īstenojot, Izstrādātājas ieskatā radīto sadzīves atkritumu daudzums uz vienu iedzīvotāju samazināsies. Vienlaikus, īstenojot *“Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020. – 2027. gadam”*, ir paredzams resursu produktivitātes pieaugums (no 0,9 EUR/kg 2019. gadā līdz 1,55 EUR/kg 2027. gadā). Šis plāns ietver arī rādītāja *“Otrreizējo materiālu izmantošanas apjoms”* pieaugumu no 6% no kopējā patēriņa 2018. gadā līdz 11% 2027. gadā.
- 2.1.4. Vides stāvokļa raksturojumā kā nozīmīgākie gaisa piesārņojuma slodžu avoti ir norādīts transports, enerģijas ražošana, lauksaimniecība un rūpniecība. Nozīmīgāko emisiju izmaiņu tendencēs konstatēts, ka tādu piesārņojošo vielu kā sēra dioksīda, daļiņu PM_{2,5}, nemetāna gaistošie organiskie savienojumi (turpmāk – NMGOS) un slāpekļa oksīdu emisijām ilgstoši bijusi tendence samazināties, bet tieši pēdējos gados izmaiņu dinamika ir augšupvērsta vai izlīdzinājusies, savukārt pretēju tendenci uzrāda amonjaka emisiju izmaiņu dinamika. Latvijai laikposmā no 2020. līdz 2029. gadam un pēc 2030. gada jāsamazina dažādu tautsaimniecības nozaru radītās sēra dioksīda, slāpekļa oksīdu (NO_x), amonjaka (NH₃), NMGOS un daļiņu PM_{2,5} emisijas⁸. Atbilstoši Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2020.–2030. gadam veiktajam izvērtējumam secināts, ka bāzes scenārijā NO_x, NH₃ un PM_{2,5} gadījumā netiek izpildīti 2030. gadam noteiktie emisiju mērķi un ir nepieciešams paredzēt papildu politiku un pasākumus. NMGOS emisiju tendences vērtētas pret EK 2016/2284 direktīvā noteikto emisiju mērķi NMGOS, t.i., 2020. gadā jāsamazina 27% samazinājums no 2005. gadā emitētā apjoma jeb emisiju apjomam 2020. gadā jābūt 33,94 kt, bet 2030. gadā – 38% samazinājums pret 2005. gadu jeb emisiju apjoms 2030. gadā nedrīkst pārsniegt 28,82 kt⁹. Ņemot vērā prognožu nenoteiktību un iespēju, ka kāds no plānotajiem pasākumiem netiks realizēts pilnībā vai daļēji, saglabājas risks, ka 2030. gadam noteiktie emisiju mērķi netiks sasniegti.
- 2.1.5. Īpaša uzmanība no sabiedrības puses ilgstoši tiek pievērsta smaku izraisītiem traucējumiem, tomēr, izvērtējot pieejamos datus par smaku emisijām, izmaiņu dinamikas tendenci nav iespējams viennozīmīgi novērtēt. Tā kā smaku koncentrācijas mērījumi netiek sistemātiski veikti, tad indikatīvi stāvokli var raksturot ar sūdzību un iesniegumu skaitu par smakām, kas laika periodā no 2015. līdz 2020. gadam ir ļoti svārstījies (piemēram, 2015. gadā bija saņemti 162 iesniegumi, bet 2017. gadā - 1338 iesniegumi). Vienlaikus šajā periodā ir samazinājies tādu gadījumu skaits, kad smaku traucējumi atzīti par pamatotiem.
- 2.1.6. Izstrādājot Pamatnostādnes, ir identificēts relatīvi straujš trokšņa emisiju pieaugums autotransporta un gaisa satiksmes sektoros, kā arī neliels emisiju samazinājums dzelzeļa transporta sektorā, kas saistīts ar pārvadāto kravu apjoma kritumu. Kontekstā ar rūpnieciskās darbības radītajām trokšņa emisijām Pamatnostādnes ir identificēts datu trūkums par industriālajos objektos izvietotajiem trokšņa avotiem, kas neļauj noteikt emisiju izmaiņu tendences. Vides trokšņa piesārņojuma kontekstā

⁸ Minēto vielu emisiju samazināšanas mērķi ir noteikti Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumos Nr. 614 *“Kopējo gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas un uzskaites noteikumi”*.

⁹ Atbilstoši Direktīvas 2016/2284 4.pantā noteiktajam emisiju samazinājuma aprēķinā nav ietvertas emisijas, ko rada kūtsmēsļu apsaimniekošana un lauksaimniecības zemes

ir identificēti divi galvenie ietekmi raksturojošie rādītāji – ietekme uz sabiedrības veselību un ietekme uz teritorijas izmantošanas iespējām. Līdz šim Latvijā visaptveroši pētījumi par trokšņa ietekmi uz sabiedrības veselību nav veikti, tomēr ir secināts, ka trokšņa ietekme uz Latvijas iedzīvotāju veselību pēdējo 10 gadu laikā ir pieaugusi. Tāpat plānošanas dokumentā ir secināts, ka paaugstināta trokšņa ietekmei pakļauto teritoriju platība Latvijā ir palielinājusies un ir pieaugusi arī to teritoriju platība, kurās var būt ierobežota tādu attīstības ieceru īstenošana, kas saistīta ar dzīvojamās un publiskās apbūves veidošanu. Vides pārskatā secināts, ka nākamajā plānošanas periodā sagaidāma stāvokļa pasliktināšanās un ietekmes pieaugums vides trokšņa piesārņojuma kontekstā, ja netiks plānoti un īstenoti atbilstoši pasākumi.

- 2.1.7. Nozīmīgāko slodzi uz bioloģisko daudzveidību sauszemes sistēmās Latvijā pēdējos gados rada zemes lietojuma intensificēšanās, zemes lietojuma maiņa un ekosistēmu fragmentācija, kuru galvenais cēlonis ir kopējā tautsaimniecības attīstība. Dati par apbūvēto platību pieaugumu liecina, ka laika posmā no 2006. līdz 2012. gadam šis pieaugums sasniedza 0,38% jeb 475 ha gadā.¹⁰ Tāpat slodzi uz bioloģisko daudzveidību veido ūdens un gaisa piesārņojums ar biogēnajiem elementiem, ko rada, galvenokārt, notece no lauksaimniecības zemēm, pārrobežu pārnese, apdzīvotās vietas, transports, enerģijas ieguve un rūpniecības objekti, kā arī svešzemju sugu izplatība Latvijā. Izstrādātājās vērtējumā nākotnē var turpināties pastiprināties nelabvēlīgais zemes lietojuma maiņas un ekosistēmu fragmentācijas efekts, ja netiks veikti pasākumi aizsargājamo teritoriju sistēmas pilnveidošanai un motivējošo (zaudējumus vai neiegūtos labumus kompensējošo) pasākumu efektivitātes palielināšanai.
- 2.1.8. Galvenie slodžu avoti, kas saistīti ar iekšzemes ūdeņiem, ir rūpniecība un komunālā saimniecība (ūdens resursu izmantošana un notekūdeņu novadīšana, bīstamo un prioritāro vielu noplūde), notece no lauksaimniecības zemēm, iekšzemes zveja un akvakultūras produkcijas ražošana, hidromorfoloģiskie pārveidojumi (hidroelektrostacijas, dambji, polderi u.c.), klimata pārmaiņas, plūdi, tūrisms un rekreācija, kā arī pārrobežu piesārņojošo vielu pārnese. Kā pozitīvs faktors minams virszemes ūdeņos novadīto ražošanas notekūdeņu apjoma samazināšanās (no aptuveni 20,7 milj. m³ 2006. gadā līdz 11,6 milj. m³ 2019. gadā), kā arī tas, ka kopš 2000. gada Latvijā ir veikti ievērojami ieguldījumi ūdenssaimniecības attīstībā, tajā skaitā investīcijas notekūdeņu attīrīšanā, tā rezultātā laika periodā no 2008. gada līdz 2018. gadam ir vērojama pozitīva tendence notekūdeņu apsaimniekošanā jeb ar notekūdeņiem novadītā fosfora un slāpekļa daudzuma samazinājums. Vienlaikus tiek prognozēta lauksaimniecības slodzes pieaugums, ūdens lietošanas veida izmaiņas, (piemēram, akvakultūras nozares attīstība) un ūdens resursu izmantošanas pieaugums saistībā ar tūrisma un rekreācijas pakalpojumu attīstību¹¹.
- 2.1.9. Intensīva zemes izmantošana būtiski un vairākos veidos var ietekmēt augsni un tās funkcijas, tostarp arī saistībā ar zemes noslēgšanu, eroziju, sablīvēšanos un piesārņojumu. Vērtējot zemes lietošanas veida izmaiņas ilgākā laika periodā, Vides pārskatā secināts, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības ir samazinājušās, bet pieaugušas meža zemes, kā arī apbūves un transporta būvju aizņemtās platības. No vides aizsardzības viedokļa svarīgs aspekts ir jaunu zemes platību aizņemšana un augsnes nepieejamība (pastāvīgi). Lai arī abu šo indikatoru

¹⁰ Latvia: Land cover 2012. Country fact sheet. European Environment Agency, September 2017.

¹¹ Pētījuma ‘‘Ūdens izmantošanas tendenču, sociālekonomiskās nozīmības un izmaksu segšanas novērtējums Daugavas, Gaujas, Ventas un Lielupes upju baseinu apgabalā plāniem 2022. - 2027. gadam’’ rezultāti. ACK, 2020

tendence ir pieaugoša, tomēr, salīdzinot mākslīgi slēgto virsmu platību pret kopējo valsts teritoriju, Latvijai ilgstoši ir viens no zemākajiem rādītājiem Eiropas Savienībā.¹² Vienlaikus zemes izmantošanas veids, kā arī augsnes apstrāde un barības elementu nodrošinājums augsnē ietekmē augsnes kvalitāti un agroķīmisko sastāvu. Analizējot īpaši jutīgajās teritorijās veiktā augsnes monitoringa rezultātus 10 gadu griezumā, nav identificēta tendence laukumiem ar pārmērīgu nitrāciju saturu augsnē apjoma pieaugumam vai samazinājumam.

2.1.10. Nacionālā līmenī informācija par piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām tiek apkopota Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā (turpmāk – Reģistrs), ko veido un uztur VSIA “*Latvijas Vides, ģeoloģija un meteoroloģijas centrs*” (turpmāk – LVĢMC). Šajā Reģistrā ir iekļautas 3588 vietas, no kurām 250 ir piesārņotas vietas un 2618 potenciāli piesārņotas vietas¹³. Par vēsturiski piesārņotu vietu tiek uzskatīta piesārņota teritorija, kuras piesārņotājs savu darbību ir beidzis pirms 2001. gada 1. jūlija, vairs nepastāv, kā arī piesārņojuma radītājam vairs nav iespējams piemērot principu “*piesārņotājs maksā*”. Izstrādātājas vērtējumā informācija par piesārņotām un potenciāli piesārņotām vietām ir būtiska, jo tā ietekmē šo teritoriju turpmāko izmantošanu un attīstību, kā arī informācija tiek ņemta vērā pašvaldības teritorijas attīstības plānu izstrādē un ietekmē arī piesārņotās teritorijas un apkārtējo nekustamo īpašumu zemes kadastrālo un tirgus vērtību. Ņemot vērā, ka vietējās pašvaldības atbilstoši savai kompetencei nodrošina zemes pārraudzību savā administratīvajā teritorijā, pašvaldību uzdevums būtu pēc iespējam veicināt esošo piesārņoto vietu samazināšanos, tomēr situācija pēdējos gados nav būtiski mainījusies. Ņemot vērā vēsturiski nelielo piesārņoto vietu platību samazinājumu Latvijā, kā arī to, ka saskaņā ar Eiropas Vides aģentūras datubāzē apkopoto informāciju¹⁴, Latvija ir viena no nedaudzajām valstīm ES, kur nav pieejami finansēšanas mehānismi vēsturiski piesārņoto vietu sanācijai, bez noteiktas rīcībpolitikas visdrīzāk nav sagaidāmas pozitīvas tendences arī nākotnē.

2.2. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vides pārskatā ir iekļauta informācija par esošo vides stāvokli galvenajos ietekmes aspektos, ar ko saistīti attīstības virzienu lielākie izaicinājumi un vides problēmas. Informācija sniegta kontekstā ar plānošanas dokumentā noteiktajiem rīcības virzieniem un to īstenošanas risinājumiem (tik tālu, cik tas iespējams, ņemot vērā paša plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpi, kas ietekmē vērtējumu detalizāciju). Pozitīvi vērtējams tas, ka vides stāvokļa novērtējums sajūgts ar identificētajiem galvenajiem izaicinājumiem kontekstā ar Pamatnostādņu aktivitātēm, kas ir viens no būtiskākajiem vides stāvokļa izvērtējuma (Vides pārskatā) uzdevumiem. Ievērojot šo uzdevumu, Vides pārskatā identificētas vides jomas, kuras varētu tikt negatīvi ietekmētas ar plānošanas dokumentā paredzētajiem attīstības virzieniem un risinājumiem. Savlaicīgi identificējot riskus, iespējams novērtēt, kā plānošanas dokuments vides stāvokli var uzlabot, pasliktināt vai saglabāt esošajā stāvoklī, savlaicīgi novēršot negatīvo ietekmi.

2.3. Saistībā ar Vides stāvokļa novērtējumu un no tā izrietošiem vides problēmu jautājumiem, tostarp minētajām problēmām Latvijā, Birojs konstatē:

2.3.1. Vides pārskatā kā būtiskākā problēma kontekstā ar plānošanas dokumenta īstenošanu tiek saistīta ar klimata pārmaiņām, atzīmējot, ka viens no

¹² Pētījums pieejams Eiropas Vides aģentūras tīmekļvietnē: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/imperviousness-change-2/assessment> (skatīts 14.12.2021).

¹³ Reģistrs pieejams LVĢMC tīmekļvietnē: http://parissrv.lvģmc.lv/#viewType=home_view. (skatīts 14.12.2021).

¹⁴ Pētījums pieejams Eiropas Vides aģentūras tīmekļvietnē: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/imperviousness-change-2/assessment> (skatīts 14.12.2021).

problemātiskākajiem sektoriem pašlaik ir ZIZIMM sektors, kur Latvija pašlaik nesasniedz tai noteiktos ZIZIMM mērķus. Kā norādīts Pamatnostādnēs kontekstā ar Latvijas mērķi 2050. gadā sasniegt klimatneitralitāti, riskus mērķa sasniegšanā var radīt pēdējos gados novērotās ZIZIMM sektora SEG piesaistes/emisiju tendences, kur no 2010. gada novērojams emisiju pieaugums, tādejādi nepieciešams veikt papildu pasākumus SEG emisiju samazināšanai un CO₂ piesaistes palielināšanai. Tomēr Biroja ieskatā ir jāņem vērā izvēlētie risinājumi, ar kādiem tiek plānoti papildu pasākumi, jo tie ilgtermiņā var atstāt gan pozitīvu, gan negatīvu ietekmi. Viens no faktoriem, kas Latvijā var ietekmēt SEG emisijas, ir kūdras ieguves apjoma palielināšanās. No Pamatnostādnēm var secināt, ka politikas rezultāta PR. 4.2. *“Ilgtspējīga resursu ieguve un patēriņš”* rezultatīvie rādītāji *“Nemetālu minerālu ieguve”* un *“Kūdras ieguve”* laika periodā līdz 2024. gadam plānoti augstāki kā bāzes gadā noteiktie (no 1182 tūkst. t 2019. gadā līdz 1200 tūkst. t 2024. gadā), tostarp plānošanas dokumentā *“Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020. - 2030. gadam”* tiek pieļauts, ka minētie indikatori iekļautie apjomi var mainīties 10% robežās, tādejādi tas neizslēdz iespēju palielināt kūdras ieguves apjomus arī turpmākajos gados, līdz ar to Birojs secina, ka, palielinoties vai arī nesamazinot kūdras ieguves apjomus (Pamatnostādnes neparedz pasākumus kūdras ieguves apjoma ietekmēšanai), kopumā Latvijai var tikt traucēta mērķa klimatneitralitātei 2050. gadā sasniegšana. Tāpat Birojs pievienojas Vides pārskatā paustajam viedoklim, ka būtisku ietekmi uz vidi, tostarp bioloģisko daudzveidību, var atstāt purvu izvēle kūdras ieguvei, kas lielā mērā ir atkarīga no zemes īpašnieka iecerēm un var tikt plānota bioloģiskai daudzveidībai nozīmīgās teritorijās, kur šobrīd nav noteikti atbilstoši aizsardzības nosacījumi.

2.3.2. Ņemot vērā iepriekš minēto attiecībā uz *“Nemetālu minerālu ieguvi”* un to plānotajiem apjoma pieaugumiem, Birojs vērš uzmanību tam, ka valstī līdz šim nenotiek vienota Zemes dzīļu apsaimniekošanas politikas īstenošana un nav veikts komplekss augsnes stāvokļa izvērtējums un noteiktas prioritārās augšņu degradācijas problēmas, tostarp saistībā ar derīgo izrakteņu ieguvju vietu apsaimniekošanu un rekultivēšanu. Šāds problēmu raksturojums attiecībā uz degradētajām teritorijām saistībā ar derīgo izrakteņu ieguvi nav sniegts arī Vides pārskatā. Vienlaikus Biroja ieskatā pozitīvi ir vērtējami Pamatnostādnēs iekļautie rīcības virziena RV.6. *Degradēto derīgo izrakteņu ieguves vietu rekultivācijā* paredzētie uzdevumi, kas saistīti ar degradēto derīgo izrakteņu ieguves vietu identificēšanas un rekultivācijas kritēriju izstrādi, vienlaikus paredzot finanšu un organizatoriskos instrumentus, kas sekmē savlaicīgu ieguves vietu rekultivāciju un nerada jaunas degradētas ieguves vietas.

2.3.3. Atbilstoši Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2020.–2030. gadam veiktajam izvērtējumam secināts, ka bāzes scenārijā NO_x, NH₃ un PM_{2,5} gadījumā var netikt izpildīti 2030. gadam noteiktie emisiju mērķi un ir nepieciešams paredzēt papildu pasākumus. Plānošanas dokumenta ietvaros ir izstrādāta Vides monitoringa programma, kā arī Pamatnostādnēs ir iekļauti vides veselības jautājumi, kas saistīti ar visaptverošas informācijas par gaisa kvalitāti, ūdeņu stāvokli Latvijas teritorijā, seismiskiem procesiem un augsnes radioaktivitātes līmeni¹⁵ un sabiedrības informēšanu, kā arī par izpildi atbilstoši ES prasībām bioloģiskās daudzveidības monitoringa īstenošanā. Vides monitoringa programmas viens no mērķiem ir novērtēt vides stāvokli, tendences un perspektīvu, izstrādāt vides politikas

¹⁵ Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā zemestrīces noteiktas kā viens no dabas katastrofas veidiem.

pasākumus un novērtēt līdzšinējo pasākumu lietderību un efektivitāti. Tomēr, ņemot vērā prognožu nenoteiktību un iespēju, ka kāds no plānotajiem pasākumiem netiks realizēts pilnībā vai daļēji, Birojs pievienojas Izstrādātājas viedoklim, ka saglabājas risks nesasnīgt 2030. gadam noteiktos emisiju mērķus.

- 2.3.4. Vides pārskatā sniegta informācija par galvenajiem slodžu avotiem, kas saistīti ar iekšzemes ūdeņiem un to ietekmi no rūpniecības un komunālās saimniecības. Birojs vērš uzmanību tam, ka šāda ietekme ir konstatēta arī Baltijas jūrā, kur piesārņojumu rada arī nepietiekoši attīrītu un arī neattīrītu notekūdeņu novadīšana virszemes ūdenstecēs, kas nonāk Baltijas jūrā. Par to liecina arī Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānos 2016.–2021. gadam novērtētā informācija. Lai arī kā pozitīvs faktors Vides pārskatā ir minēts virszemes ūdeņos novadīto ražošanas notekūdeņu apjoma samazināšanās, kā arī pēdējā desmitgadē veiktie ieguldījumi ūdenssaimniecības attīstībā, tajā skaitā investīcijas notekūdeņu attīrīšanā, tomēr Biroja ieskatā problēmu rada jaunveidojamo apbūves teritoriju izveidošana teritorijās, kurās nav iespējams nodrošināt centralizēto notekūdeņu savākšanu, kā rezultātā notiek nepietiekoši attīrītu un arī neattīrītu notekūdeņu novadīšana virszemes ūdenstecēs un Baltijas jūrā. Tāpat iepriekšējā plānošanas periodā veiktā lauksaimniecībā izmantojamās zemes transformācija par apbūves teritoriju ir palielinājusi plūdu riskus. Sakarā ar ilgstoši nekopto vai arī apbūvei nepiemēroto platību apbūvi, plūdu draudi novērojami tādās vietās, kurās tie agrāk neradīja problēmas, jo īslaicīga applūšana atbilda agrākajam zemes lietošanas veidam. Biroja līdzšinējā pieredze plānošanas dokumentu izvērtējumā ļauj secināt, ka vairumā gadījumu ir nepietiekami apzināti un integrēti teritoriālās plānošanas procesā vides aspekti un vides riski. Biroja ieskatā būtu lietderīgi izvērtēt iepriekš minētos vides aspektus, vienlaikus, apzinoties plānošanas dokumenta aptvertās teritorijas un vides aspektu mērogu, Birojs rekomendē, kur iespējams, apsvērt Vides pārskata papildināšanu.

3. Plānošanas dokumenta īstenošanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums

- 3.1. Vides pārskata 4. nodaļā sniegts plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējums. Stratēģiskā novērtējuma procesā ir izdalītas būtiskākās vides jomas: klimata pārmaiņas, resursi un atkritumu apsaimniekošana, gaisa kvalitāte, vides troksnis, bioloģiskā daudzveidība un ainavas, ūdens resursi un plūdu risks un augsne, kurām tika veikts plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmju novērtējums un piedāvāti risinājumi būtisko ietekmju novēršanai un samazināšanai:

- 3.1.1. Klimatu pārmaiņā viens no būtiskākajiem ietekmējošiem faktoriem ir SEG emisijas, kas valstī no 2005. gada ir ar tendenci palielināties. Izstrādātājas vērtējumā viens no problemātiskākajiem sektoriem pašlaik ir ZIZIMM sektors. Atbilstoši Informatīvā ziņojuma "*Par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas un oglekļa dioksīda piesaistes saistību izpildi*" projektā sniegtajai informācijai Latvija pašlaik nesasniedz tai noteiktos ZIZIMM mērķus. Lai ilgtermiņā nodrošinātu noteikto ZIZIMM uzskaites kategoriju mērķu izpildi periodā līdz 2030. gadam, nepieciešams ieplānot un īstenot papildu pasākumus SEG emisiju samazināšanai un CO₂ piesaistes palielināšanai. Ņemot vērā, ka klimata pārmaiņu jomā spēkā ir vairāki specifiski politikas plānošanas dokumenti, kuros noteikti mērķi un identificēti konkrēti pasākumi, kopumā Pamatnostādņu ietekme uz SEG emisiju samazināšanu un pielāgošanās veicināšanu Vides pārskatā ir pārsvarā vērtēta kā netieša. Tieša pozitīva ietekme identificēta tādiem atbalsta pasākumiem kā finansējuma nodrošināšana klimatam labvēlīgu uzdevumu īstenošanai, kā arī konkrētu pasākumu īstenošanai, piemēram, zaļās infrastruktūras izbūve, kas ir viens no centrālajiem klimata pārmaiņu pielāgošanās pasākumiem pilsētvidē, kurai raksturīgs pilsētas

siltuma salas efekts, karstuma viļņi un applūšana spēcīgu lietusgāžu rezultātā. Izstrādātājas vērtējumā Pamatnostādnēs iekļauti arī tādi rīcības virzieni un uzdevumi, kas, iespējams, Pamatnostādņu īstenošanas periodā neradīs ietekmi uz vidi, tomēr ilgākā laika posmā var potenciāli pozitīvi ietekmēt klimata pārmaiņu jomu (piemēram, rīcības virziens *“Nodrošināt lēmumu pieņemējus ar aktuālu ģeoloģisko informāciju”*, kas pozitīvu rezultātu gadījumā var veicināt jaunas alternatīvas fosilajām degvielām ienākšanu Latvijā).

- 3.1.2. Resursu un atkritumu apsaimniekošanas kontekstā Vides pārskatā norādīts, ka Pamatnostādnes neiekļauj uzdevumus, kuriem būtu negatīva ietekme uz resursiem un atkritumu apsaimniekošanas jomu. Vienlaikus Izstrādātāja atzīmējusi, ka kopējo iekšzemes materiālo resursu patēriņa rādītājs Latvijā uz vienu iedzīvotāju kopš 2015. gada ir pārsniedzis Eiropas Savienības vidējo līmeni, turklāt tam ir pieaugoša tendence. Pieaugoša tendence novērojama arī attiecībā uz radītajiem sadzīves atkritumiem uz vienu iedzīvotāju. Pamatnostādnes īstenošana kopumā neradīs nozīmīgu ietekmi uz resursu izmantošanu un atkritumu apsaimniekošanu, jo attiecīgajām jomām ir izstrādāti atsevišķi politikas plānošanas dokumenti, kuros iekļauti pasākumi ar tiešu ietekmi uz vides stāvokli. Potenciāla tieša pozitīva ietekme identificēta attiecībā uz trim rīcības virzieniem *“Notekūdeņu dūņu ilgtspējīgas apsaimniekošanas sistēmas izveidošana”*; *“Jūru piesārņojošo atkritumu problēmas mazināšana, izmantojot labākās pieejamās prakses”* un *“Rīcībpolitikas dokumentu īstenošana”*.
- 3.1.3. Vides pārskatā, analizējot gaisa piesārņojošo vielu emisijas tendences, palielinājums novērots attiecībā uz daļiņu PM emisijām (saistīts ar plašāku biomasas izmantošanu rūpniecībā, enerģētikā un mājāsaimniecību sektorā). Tāpat pēdējos gados (2017. un 2018. gads) neliels pieaugums novērots arī attiecībā uz nemetāna gaistošo organisko savienojumu (turpmāk – NMGOS) emisijām, kur līdz šim tika vērojams stabils samazinājums. Risks nesasnigt 2030. gada emisiju samazināšanas mērķus attiecas uz daļiņām PM, slāpekļa oksīdu un amonjaka emisijām. Izstrādātājas vērtējumā kopumā Pamatnostādņu uzdevumu īstenošana veicinās piesārņojošo vielu emisiju apjoma samazināšanos visās nozīmīgākajās slodžu grupās (enerģijas ražošana, rūpniecība, lauksaimniecība, transports). Izstrādātāja pozitīvi novērtē, ka Pamatnostādnēs tiek ietvertas emisiju samazināšanas iespējas sinerģijā ar klimata politiku, proti, paredzot izstrādāt normatīvo regulējumu, kas nodrošinās tiešo un netiešo fosilo subsīdiju izskaušanu. Vērā ņemama netieša ietekme identificēta attiecībā uz uzdevumiem, kas veicinās valsts iestāžu un pašvaldību kapacitātes celšanu gaisa pārvaldības jautājumos.
- 3.1.4. Vērtējot datus par vides troksni, Vides pārskatā ir identificēts relatīvi straujš trokšņa emisiju pieaugums autotransporta un gaisa satiksmes sektoros, kā arī neliels emisiju samazinājums dzelzceļa transporta sektorā, kas saistīts ar pārvadāto kravu apjoma kritumu. Vienlaikus Izstrādātāja prognozē paaugstinātam troksnim pakļauto teritoriju platības palielināšanos, ņemot vērā prognozēto emisiju pieaugumu transporta nozarē. Lai gan trokšņa stratēģiskās kartes ir izstrādātas tikai nelielai daļai Latvijas teritorijas, līdz šim veiktā stāvokļa apzināšana liecina par to, ka lielā daļā teritoriju, kurās veikta vides trokšņa novērtēšana, piesārņojuma līmenis pārsniedz normatīvajos aktos noteiktos robežlielumus. Stratēģiskā novērtējuma ietvaros tika secināts, ka Programmas īstenošana paredz normatīvā regulējuma pilnveidošanu trokšņa stratēģisko karšu un rīcības plānu izstrādē, kā arī potenciāli sekmēs rūpniecisko darbību saistīto trokšņa emisiju samazināšanu. Pozitīvas sinerģijas identificētas vairākos uz gaisa piesārņojošo vielu emisiju un rūpnieciskā piesārņojuma samazināšanu orientētos uzdevumos.

- 3.1.5. Attiecībā uz ūdens kvalitāti un plūdiem Vides pārskatā ir analizēta VSIA “*Latvijas Vides, ģeoloģija un meteoroloģijas centra*” (turpmāk – LVĢMC) informācija par slodzēm, kuras ietekmē ūdensobjektu stāvokli, no kā ir secināts, ka hidromorfoloģiskie pārveidojumi (HES, dambji, regulējumi) un izkliedētā slodze (lauksaimniecība) ir visnozīmīgākais (vislielākajā skaitā ūdensobjektu sastopamais) slodžu veids. Izvērtējot datus par biogēnu saturu virszemes ūdeņos, ir secināts, lai samazinātu biogēnu saturu virszemes ūdeņos un novērtētu izmaiņu tendenci, ir nepieciešams īstenot notekūdeņu attīrīšanas iekārtu efektivitātes uzlabošanu un samazināt izkliedēto piesārņojumu, kā arī veicināt gan pārvaldības uzlabošanu, gan izpēti. Ņemot vērā, ka ūdens kvalitātes un plūdu pārvaldības kontekstā valstī ir izstrādāti specifiski politikas plānošanas dokumenti, Pamatnostādnēm ir papildinoša nozīme. Būtiska pozitīva ietekme identificēta tādos rīcības virzienos kā “*Virszemes ūdeņu ekoloģiskās kvalitātes saglabāšana un uzlabošana*”, “*Jūras ekosistēmas atvēršana, ilgtspējīgi izmantojot jūras resursus un īstenojot jūras stratēģiju*”, “*Veicināt notekūdeņu apsaimniekošanas ilgtspēju, kvalitāti un efektivitāti*”, “*Nodrošināt atkritumu pieņemšanu no kuģiem ostās*”, kā arī citiem rīcības virzieniem un izvērtētajiem uzdevumiem, kas var radīt tiešu ilgtermiņa pozitīvu ietekmi ūdens kvalitātes un plūdu pārvaldības kontekstā.
- 3.1.6. Augsni un tās funkcijas Izstrādātājas vērtējumā var ietekmēt intensīva zemes izmantošana vairākos veidos, tostarp arī saistībā ar zemes noslēgšanu, eroziju, sablīvēšanos un piesārņojumu. Vērtējot zemes lietošanas veida izmaiņas no 2000. gada līdz 2019. gadam, Vides pārskatā ir secināts, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības ir samazinājušās, bet pieaugušas meža zemes, kā arī apbūves un transporta būvju aizņemtās platības. No vides aizsardzības viedokļa svarīgs aspekts ir jaunu zemes platību aizņemšana (mākslīgo virsmu pieaugums) un augsnes nepieejamība (pastāvīgi). Analizējot izmantoto minerālmēslu un organisko mēslu daudzumu uz 1 ha sējumu kopplatības, novērojama pieaugoša tendence, vienlaikus pakāpeniski uzlabojas situācija ar organisko vielu daudzumu augsnēs. Pamatnostādnēs augsnes aizsardzība netiek izdalīta kā atsevišķa politikas joma, bet uzdevumi, kas vērsti uz augsnes stāvokļa uzlabošanu, identificējami dažādos rīcības virzienos. Pamatnostādnēs ietvertie rīcības virzieni, galvenokārt, ir vērsti uz šādiem augsnes aizsardzībai nozīmīgiem aspektiem: oglekļa piesaisti un uzkrāšanu augsnē, erozijas procesu apzināšanu un erozijas ierobežošanu, informācijas aktualizāciju par piesārņotām un potenciāli piesārņotām vietām un degradēto vietu atjaunošanu. Izstrādātājas vērtējumā augsnes aizsardzība ir starpsektoriāls jautājums, tāpēc laba stāvokļa sasniegšanai ir svarīga vidi saudzējoša lauksaimniecības politika, kas vērsta uz augsnes auglības saglabāšanu un piesārņojuma samazināšanu.
- 3.2. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vides pārskatā ir vērtētas plānošanas dokumentā izvirzīto politisko mērķu, rīcības virzienu un to uzdevumu potenciāli iespējamās ietekmes uz vidi, kā arī ir uzskaitītas ar plānošanas dokumenta īstenošanu iespējamās ietekmes uz dažādiem vides aspektiem (kā būtiskāko norādot ietekmi uz klimata pārmaiņām, resursu un atkritumu apsaimniekošanu, kā arī gaisa un ūdens kvalitāti). No vides pārskata izriet, ka faktiski negatīvas ietekmes uz vidi potenciāls nepiemīt nevienam no Pamatnostādņē izvirzītajam rīcības virzienam. Savukārt neviennozīmīgi ir vērtēti, piemēram, tādi rīcības virzieni kā RV.3. *Palielināt CO₂ piesaisti*, RV.22. *Pielāgošanās klimata pārmaiņām un plūdu riska pārvaldība*, RV.25. *Notekūdeņu dūņu ilgtspējīgas apsaimniekošanas sistēmas izveidošana*, RV.29. *Ilgspējīgas lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības un ostu politikas īstenošana, lai samazinātu ūdens vidē novadīto piesārņojumu*, kā arī RV.44. *Droša Salaspils kodolreaktora uzturēšana un likvidēšana* un RV.45. *Glabātavas "Radons" apsaimniekošana un attīstīšana*, kas lielā mērā ir saistīts ar izvēlētajiem risinājumiem, jo

neveiksmīgas izvēles gadījumā var atstāt arī negatīvu ietekmi. Līdz ar to Biroja ieskatā potenciālās ietekmes novēršanai un pārvaldībai, jo īpaši attiecībā uz bioloģisko daudzveidību, klimatu un citiem vides aspektiem, nozīmīgi būs noteikt tādas pamatotas kritērijus finansējuma saņemšanai, kas šos vides aspektus ņem vērā un negatīvu ietekmi nepieļauj.

4. Risinājumi iespējamās ietekmes uz vidi samazināšanai

4.1. Vides pārskata 5. nodaļā ietverti risinājumi Pamatnostādņu īstenošanas būtiskākās ietekmes uz vidi novēršanai un mazināšanai, kas būtu ņemami vērā, īstenojot plānošanas dokumentu. Ņemot vērā plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpi, novērtējums sagatavots ar pieņēmumu, ka plānoto rīcību ietvaros tiks īstenoti tādi pasākumi, kas saskaņoti un vērsti uz Pamatnostādņu ietverto rezultātīvo rādītāju sasniegšanu, lai izvairītos no situācijas, ka plānotie mērķi netiek sasniegti, neprecīzi noformulēta uzdevuma rezultātā. Stratēģiskais novērtējums tika veikts paralēli plānošanas dokumenta izstrādei, vērtējot Pamatnostādņu redakciju pirms sabiedriskās apspriešanas. Vides pārskatā sniegtie risinājumi iekļauj gan Pamatnostādņēs iestrādātos labojumus, gan risinājumus, kas ņemami vērā plānošanas dokumenta īstenošanas etapā. Vides pārskata ietvaros tika arī vērtēti, vai sniegtie ieteikumi plānošanas dokumentā ir ņemti vērā. Stratēģiskā novērtējuma ietvaros sniegtie priekšlikumi:

- 4.1.1. Papildināt uzdevumu klāstu, lai nodrošinātu visu Vides politikas pamatsistēmas uzlabošanai izvirzīto apakšmērķu un rezultātīvo rādītāju sasniegšanu. Vides politikas pamatsistēmas uzlabošanai Pamatnostādņēs tiek izvirzīti pieci apakšmērķi ar konkrētiem rezultātiem rādītājiem, kuri vērsti uz vides stāvokļa uzlabošanu un ietekmes samazināšanu vai novēršanu. Izstrādātāja rekomendējusi rīcības virzienu papildināšanu ar atbilstošiem uzdevumiem, vienlaikus iesakot stiprināt arī sadarbību ar nevalstisko sektoru. Plānošanas dokuments pilnveidots, ietverot vairākus uzdevumus rezultātīvā rādītāja (RR 1.1.4.) sasniegšanai, savukārt nevalstiskā sektora iesaiste tiks nodrošināta Pamatnostādņu īstenošanas gaitā.
- 4.1.2. Nodrošināt saskaņotību starp bioloģiskās daudzveidības, augsnes aizsardzības un ūdens un jūras pārvaldības jomu uzdevumiem, lai sasniegtu izvirzītos mērķus ietekmes samazināšanai. Ūdens un jūras pārvaldības tēmas ir cieši saistītas ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, bet ir ieteicams pārskatīt pašreizējos rīcības virzienos ietverto uzdevumu saturisko segumu, lai novērstu dublēšanos, sadrumstalotību un mērķtiecīgāk risinātu problēmas. Tas attiecas uz degradēto teritoriju, vēsturiski piesārņoto vietu sanāciju un upju atjaunošanas pasākumiem. Pamatnostādņēs saglabāta pieeja plānot uzdevumus vides jomu ietvaros un VARAM vērtējumā iespēju robežās ir novērsta to dublēšanās.
- 4.1.3. Paredzēt nepieciešamās darbības, lai izstrādātu pasākumu kopumu, kas vērsts uz nulles piesārņojuma politikas īstenošanu un uzraudzību. Ņemot vērā, ka ES 2021. gadā nāca klajā ar jaunu rīcības plānu par nulles piesārņojumu¹⁶, Izstrādātājas ieskatā būtu rekomendējams paredzēt arī attiecīgu Latvijas plānošanas dokumentu izstrādi. Ieteikums nav ņemts vērā, jo nulles piesārņojuma rīcības plāns pats ietver informāciju par plānotiem grozījumiem dažādos tiesību aktos un VARAM nesaskata nepieciešamību dublēt nacionālajā līmenī ES plānu. Ņemot vērā to, ka plāns ietver ļoti daudz un dažādas likumdošanas iniciatīvas, tad caur šīm iniciatīvām arī tiks sekmīgi ieviesti plāna mērķi.
- 4.1.4. Uzlabot rūpniecisko avāriju novēršanu. Izstrādātāja rekomendējusi plānot

¹⁶ ES Gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma plāns. EK 12.05.2021 Pieejams: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a1c34a56-b314-11eb-8aca-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF (skatīts 14.12.2021.)

uzdevumus sadarbībā ar pašvaldībām, kas nodrošinātu uzlabojumus rūpniecisko avāriju novēršanā. VARAM uzskata, ka nav indikācijas, ka pašreizējais regulējums rūpniecisko avāriju novēršanas jomā ir nepietiekams un nepieciešami kādi būtiski uzlabojumi.

- 4.1.5. Papildināt RV 49. "Rīcībpolitikas dokumentu īstenošana", iekļaujot uzdevumu "Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2020.–2030. gadam", jo Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādņu 2020.–2030. gadam īstenošana ir tieši saistīta politikas rezultātīvo rādītāju "Nemetālu minerālu un kūdras ieguve". Ieteikums ir ņemts vērā, papildinot Pamatnostādnes.
- 4.1.6. Paredzēt uzdevumus normatīvā regulējuma vides trokšņa jomā pilnveidošanai, jo Pamatnostādnes nenodrošina politikas rezultāta (PR5.4. (RR 5.4.2.)) sasaisti ar konkrētiem rīcības virzieniem un uzdevumiem, nav atspoguļoti plānotie uzdevumi normatīvo aktu pilnveidošanā satiksmes un rūpniecisko avotu radītā trokšņa pārvaldības un vides trokšņa novērtēšanas telpās jomās, ko VARAM plāno izstrādāt sadarbībā ar nozaru ministrijām. Ieteikums ir ņemts vērā, izvērtējot lietderību un veicot precizējumus.
- 4.1.7. Pilnveidot telpiskās plānošanas uzraudzības sistēmu vides kvalitātes normatīvu ievērošanas nodrošināšanai vides trokšņa kontekstā, jo līdzšinēja prakse liecina, ka, veicot telpisko plānošanu un teritoriju apbūvi, bieži netiek ņemts vērā trokšņa piesārņojums un paredzēti risinājumi ietekmes mazināšanai. Ietekmes mazināšanai ir rekomendēts iekļaut pasākumus, kas vērsti uz telpiskās plānošanas sistēmas pilnveidošanu un sadarbību ar pašvaldībām trokšņa pārvaldības jomā. Pamatnostādnes tiek paredzēts pilnveidot normatīvo regulējumu vides trokšņa pārvaldībā.
- 4.1.8. Plūdu riska pārvaldības pasākumu plānošana, pielietojot dabisku ekosistēmu principus. Izstrādātājas vērtējumā, plānojot pasākumus upju krastu erozijas mazināšanai, izstrādājot un ieviešot plūdu riska pārvaldības plānošanas dokumentus, nepieciešams ietvert plānoto pasākumu ietekmes izvērtējumu uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu funkcijām, tāpat plūdu pārvaldības plāniem un pasākumiem būtu iespējami plaši jāpielieto dabisko ekosistēmu un tiem līdzīgi infrastruktūras risinājumi. Ieteikums plānots ņemt vērā plānošanas dokumenta īstenošanas gaitā.
- 4.1.9. Vides monitoringu papildināt ar uzdevumu novadītā piesārņojuma (P_{kop} , N_{kop} , KSP) monitorēšanai meliorācijas sistēmās (lielo meliorācijas sistēmu ietekās riska ūdensobjektos). Vides pārskata izstrādes laikā tika secināts, ka nav pieejama detalizēta informācija par biogēno elementu noplūdes apjomiem no lauksaimniecības un mežsaimniecības zemēm, tāpēc būtu nepieciešams sākt veikt slodžu monitoringu vairākos riska objektos, paplašinot to skaitu katru gadu. VARAM konceptuāli piekrīt, norādot, ka jāņem vērā, ka valsts vides monitoringa aptvere atbilst piešķirtajam valsts budžeta finansējumam, kas ir ierobežojošais faktors pasākumu definēšanai, līdz ar to šāda papildu monitoringa plānošanai būtu nepieciešams ilgāks laiks un to varētu veikt nākamajā plānošanas periodā.
- 4.1.10. Veikt biogēnu un bīstamo vielu koncentrāciju tendenču novērtējumu ūdensobjektos, pamatojoties uz sistemātisku informāciju par ūdens kvalitāti, jo nav pieejams iegūto monitoringa datu izvērtējums. Līdzšinējā monitoringa pārskatos apkopotā informācija neļauj novērtēt tendences ūdensobjektu ūdens kvalitātē (biogēnu, bīstamo vielu saturs). Ieteikums plānots ņemt vērā Pamatnostādņu īstenošanas gaitā, vienlaikus atzīmējams, ka šādu tendenču novērtējumu par visiem Latvijas ūdeņiem pašlaik nevar nodrošināt.

- 4.1.11. Paplašināt zemes monitoringa programmu, lai iegūtu pilnīgāku informāciju par Latvijas augšņu stāvokli un tendencēm, jo Latvijā ir nepilnīga un sadrumstalota informācija par augsnes kvalitāti, kas kopumā nesniedz reprezentatīvu informāciju par izmaiņām augsnes stāvoklī un tendencēm. VARAM paredz sagatavot priekšlikumu pie rīcību virzieniem 1.6. pasākumu “*Nodrošināt vides informācijas, tai skaitā monitoringa ietvaros iegūto datu, pieejamību apkopotā veidā datu bāzēs, kas ir savstarpēji saistītas*”, kā vienu no atbildīgajām institūcijām norādot arī Zemkopības ministriju, bet pie indikatīvajiem finansējuma avotiem norādot arī Norvēģijas finanšu instrumentu.
- 4.1.12. Precizēt ES nozīmes biotopu monitoringa mērķus, nosakot, ka monitorings nodrošināms vismaz 10 % apjomā no platības katram ES nozīmes biotopu veidam. Izstrādātājas ieskatā nepieciešams nodrošināt atbilstošu informāciju par visu ES nozīmes biotopu stāvokļa izmaiņu tendencēm. VARAM sniegusi skaidrojumu, ka Pamatnostādņu projektā nav izvirzīti mērķi attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības monitoringu, savukārt Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas projektā attiecībā uz biotopiem paredzēts veikt gan biotopu platību uzraudzību (katru gadu), gan kvalitātes novērtējumu *Natura 2000* teritorijās un ārpus tām (fona monitoringa ietvaros). Tāpat informāciju par stāvokļa izmaiņām būs iespējams iegūt pastarpināti arī citu monitoringu veidu ietvaros. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programma plānota tā, lai pieejamā finansējuma ietvaros nodrošinātu pēc iespējas visu monitoringa programmā paredzēto monitoringa veidu veikšanu, tādēļ Izstrādātājas ieteikums atbilstošāks ir bioloģiskās daudzveidības monitoringa metodiku pilnveidošanā.
- 4.1.13. Nodrošināt plašāku piesārņoto teritoriju sanāciju (rezultatīvais rādītājs “*Piesārņotu vietu sanācijas projektu īstenošana*”). Ņemot vērā kopējo piesārņoto vietu skaitu (241) un potenciāli piesārņoto vietu skaitu (vairāk nekā 3500 vietas), Izstrādātāja rekomendē izvērtēt iespējas īstenot lielāku skaitu piesārņotu vietu sanācijas projektu (plānotais rezultatīvais rādītājs uz 2027. gadu - 3 projekti), t.sk. izvērtējot iespējas radīt atbalsta mehānismus šādu projektu realizācijai. 8.1.2. rezultatīvā rādītāja vērtība uz 2027. gada palielināta līdz 6 vietām, bet pēc atkārtota vērtējuma samazināta līdz 4 vietām. VARAM sniegusi skaidrojumu, ka rezultatīvā rādītāja vērtība atkārtoti pārvērtēta, jo izvērtēšanas gaitā ir radušies papildu apsvērumi, ņemot vērā Darbības programmas Latvijai 2021.–2027. gadam projektā paredzētās investīcijas piesārņoto vietu sanācijas projektiem, jo piesārņoto vietu sanācijas rādītāja palielināšana no 3 vietām uz 6 vietām ir pārāk optimistiska un visticamāk plānotā finansējuma ietvaros nevarētu tikt sasniegts. Tiek izskatīts kā papildu finansējuma avotu norādīt “*Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.–2021. gada perioda programma*”, tādējādi rādītājā varētu iekļaut vismaz trīs vēsturiski piesārņotas vietas, kur veikta sanācija. Savukārt, lai nodrošinātu rādītāju “6 vietas”, jānorāda papildu finanšu avots.
- 4.1.14. Noteikt rezultatīvo rādītāju skaitlisko vērtību politikas virzienā “*Panākta droša ūdens resursu izmantošana*”, jo nav noteikti skaitliskie rādītāji diviem rezultatīvajiem rādītājiem (7.2.1. un 7.2.3.) 2024. un 2027. gadā. Ieteikums nav ņemts vērā, jo skaitliskie rādītāji ir Veselības inspekcijas kompetencē esoši rādītāji, ko VARAM nevar noteikt, līdz ar to rādītāji tiks precizēti plānošanas dokumenta saskaņošanas laikā.
- 4.1.15. Kāpināt rezultatīvā rādītāja “*1.4.3. Zaļā iepirkuma īpatsvars (finansiālā izteiksmē) valsts un pašvaldību iepirkumos*” mērķa vērtību, ņemot vērā, ka bāzes vērtība uz 2020. gadu ir augstāka nekā mērķa vērtība uz 2024. gadu, līdz ar to Izstrādātāja rekomendējusi pārskatīt noteikto rezultatīvo rādītāju mērķa vērtības 2024. un

2027. gadam. Tomēr VARAM vērtējumā 2020. gada labais rezultāts (*Zaļā iepirkuma īpatsvars 29,1%*) bija Covid-19 krīzes blakusparādība, jo 2020. gadā tika pārsvarā veikti pirmās nepieciešamības preču iepirkumi un iepirkumi par ES fondu līdzekļiem, vienlaikus abos aspektos ir augsts *Zaļā iepirkuma īpatsvara* līmenis. Atgriežoties vispārējā saimnieciskā režīmā (augsta neskaidrība saglabājas termiņa noteikšanā), pieaugs to preču un pakalpojumu iepirkumu apjoms, kuros *Zaļā iepirkuma īpatsvars* nav obligāts, tomēr ilgtermiņā VARAM paredz, ka īpatsvars augs, tāpēc tālākā nākotnē ir prognozējama izaugsme.

4.2. Birojs secina, ka Pamatnostādnes ir saistītas gan ar citiem jau izstrādātiem politikas plānošanas dokumentiem, gan arī turpmāk paredz jaunu politikas plānošanas dokumentu izstrādi, taču ne visos gadījumos vides apsvērumi citu nozaru politikas plānošanas dokumentos tiek pietiekami integrēti, kā arī nav iespējams paredzēt vai/un kā sekos dokumenta ieviešana, kā arī, vai tiks kontrolēta to realizācija. Šāda veida plānošanas dokumentiem īpaši būtiski nodrošināt, ka turpmākajās īstenošanas stadijās tiek noteikti konkrēti un atbilstīgi kritēriji finansējuma saņemšanai, kas potenciāli negatīvos ietekmes aspektus ņem vērā un ietekmi uz vidi novērš vai samazina.

5. Iespējamie kompensējošie pasākumi

Atbilstoši likumā "*Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām*" noteiktajam kompensējošie pasākumi ir jāparedz tādos gadījumos, ja plānošanas dokumenta īstenošana var negatīvi ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) vai Latvijā sastopamās Eiropas Savienības prioritārās sugas vai biotopus šajās teritorijās. Šādus kompensējošos pasākumus veic, lai nodrošinātu paredzētās darbības veikšanas vai plānošanas dokumenta īstenošanas negatīvo ietekmju līdzsvarošanu un teritorijas vienotības (viengabalainības) aizsardzību un saglabāšanu. Ņemot vērā, ka Pamatnostādnes vairāki no iekļautajiem rīcību virzieniem ir tieši saistīti ar dabas aizsardzības pasākumu īstenošanu un *Natura 2000* tīkla pilnveidošanu, Izstrādātāja neidentificēja Pamatnostādnes nepieciešamību īstenot kompensējošos pasākumus.

6. Plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes

Pamatnostādnes ietver vairākus uzdevumus, kas ir vērsti uz starptautisko saistību nodrošināšanu, kā arī uzdevumus, kas vērsti uz ūdensteču un jūras, kā arī gaisa kvalitātes stāvokļa uzlabošanu un SEG emisiju mazināšanu, kuri var būt ar netiešu pozitīvu pārrobežu ietekmi. Ņemot vērā plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpi, ietekmes mērogu un apjomu nav iespējams novērtēt. Izstrādātāja neidentificēja Pamatnostādnes nevienu uzdevumu, kam varētu būt negatīva ietekme pārrobežu kontekstā. Vienlaikus nepieciešamības gadījumā, īstenojot konkrētas darbības plānoto uzdevumu ietvarā, ir jānodrošina paredzētās darbības pārrobežu ietekmes novērtēšana ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras ietvaros.

7. Paredzētie pasākumi monitoringa nodrošināšanai

Vides pārskatā, ņemot vērā plānošanas dokumenta saturu un tā ietekmes novērtējumu, tiek rekomendēti šādi monitoringa indikatori: 1) Kopējās SEG emisijas valstī (neieskaitot ZIZIMM sektoru); (kt CO₂ ekv.); 2) Kopējās SEG emisijas valstī (no ne-ETS darbībām; (kt CO₂ ekv.); 3) ZIZIMM sektora emisijas/ piesaiste; (kt CO₂ ekv.); 4) Būvmateriālu izejvielu ieguves apjoms (m³ gadā)*; 5) Kūdras ieguves apjoms (t /gadā); 6) Resursu produktivitāte (EUR/kg); 7) Otrreizējo materiālu izmantošanas īpatsvars (%); 8) Iekšzemes materiālo resursu patēriņš (tonnas/iedz.); 9) Sadzīvē radītais atkritumu daudzums (kg/iedz.)*; 10) Poligonos apglabāto sadzīves atkritumu īpatsvars (%); 11) Piesārņojošo vielu (slāpekļa oksīdu*, daļiņu PM_{2,5}, amonjaka*) emisiju apjoms (kt/gadā); 12) Slāpekļa dioksīda*, daļiņu PM₁₀*, daļiņu PM_{2,5}*, benzola* un benz(a)pirēna koncentrācija gaisā (µg/m³); 13) Priekšlaicīgas nāves gadījumi daļiņu PM_{2,5} piesārņojuma ietekmes rezultātā (gadījumu skaits); 14) Trokšņa ietekmei pakļauto iedzīvotāju skaits teritorijās, kam izstrādātas trokšņa stratēģiskās kartes (skaits); 15) Trokšņa

ietekmei pakļauto teritoriju platība teritorijās, kam izstrādātas trokšņa stratēģiskās kartes (ha); 16) Eiropas Savienības nozīmes biotopu aizsardzības statuss (labvēlīgs/nelabvēlīgs nepietiekošs/nelabvēlīgs slikts/nezināms – % no kopējās platības); 17) Eiropas Savienības nozīmes sugu aizsardzības statuss (labvēlīgs/nelabvēlīgs nepietiekošs/nelabvēlīgs slikts/nezināms – % no kopējā skaita); 18) Lauku putnu populāciju indekss (%)*; 19) Meža putnu populāciju indekss (%); 20) Ekosistēmu izplatības izmaiņas (%); 21) Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kopējais skaits un platība (skaits, ha)*; 22) Mākslīgo virsmu platība (mākslīgo virsmu platību pieaugums gadā, % un ha/gadā); 23) Kumulatīvais invazīvo sugu skaits Eiropas jūrās (sugu skaits); 24) Labas un augstas ūdens kvalitātes ūdens objektu īpatsvars (%)*; 25) Labai kvalitātei atbilstošu pazemes ūdensobjektu īpatsvars (%); 26) Normatīvi attīrīto notekūdeņu īpatsvars (%); 27) Iedzīvotāju īpatsvars, kas saņem nekaitīguma un kvalitātes prasībām atbilstošu ūdeni (%); 28) Iestādes un uzņēmumi, kas nodrošina iedzīvotājiem brīvi pieejamu ūdeni bez maksas (iniciatīva Uvitamīns); 29) Ūdens atkārtota izmantošana uzņēmumu atgriezeniskajās sistēmās (m³); 30) Jaunbūvētu vai nostiprinātu piekrastes joslu, upju krasta un ezeru aizsardzība pret plūdiem (km); 31) Lietderīgi izmantoto NAI dūņu apjoms (%); 32) Slāpekļa slodzes Baltijas jūrā samazinājums (t/gadā); 33) Fosfora slodzes Baltijas jūrā samazinājums (t/gadā); 34) Kopējais paliekošais organiskais piesārņojums (ĶSP) (tūkst. t); 35) Vienam lauksaimniecības kultūru hektāram izmantoto pesticīdu daudzums (kg/ha); 36) Nitrāciju saturs augsnēs īpaši jutīgajās teritorijās (mg/kg sausā augsnē) un 37) Piesārņoto un potenciāli piesārņoto teritoriju platības (ha)*¹⁷

II Vides pārskata sabiedriskā apspriešana

Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 noteiktajām prasībām paziņojums par sabiedrisko apspriešanu plānošanas dokumentam un tā Vides pārskatam tika publicēts laikrakstā “*Latvijas Vēstnesis*” (20.09.2021.). Plānošanas dokumenta projekts un vides pārskata projekts bija pieejams tīmekļa vietnē: <https://www.varam.gov.lv/lv/attistibas-planosanas-dokumentu-projekti> un Izstrādātājas tīmekļa vietnē: www.environment.lv.

Sabiedriskā apspriešana notika laika posmā no 2021. gada 20. septembra līdz 2021. gada 21. oktobrim neklātienas formā (attālināti). Videokonference tika organizēta 2021. gada 30. septembrī Zoom platformā. Vides pārskata video prezentācija bija pieejama no 2021. gada 30. septembra līdz 2021. gada 7. oktobrim tīmekļvietnē <https://environment.lv/lv/aktualitates>.

Sabiedriskā apspriešana laikā atzinumi un komentāri par Pamatnostādnēm un Vides pārskata projektu saņemti no Ekonomikas ministrijas, Labklājības ministrijas, Satiksmes ministrijas, Zemkopības ministrijas, Dabas aizsardzības pārvaldes, Baltijas ogļūdeņražu izpētes un ieguves asociācijas, Latvijas Nacionālā ģeotermālā asociācijas, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas, Latvijas Ornitoloģijas biedrības, Latvijas Pašvaldību savienības, Baltijas ģeologu asociācijas un Vides konsultatīvās padomes. Saņemtie komentāri un atbildes no institūcijām par Vides pārskata projektu apkopoti Vides pārskata 2. pielikumā.

Izvērtētā dokumentācija:

Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam un tās Vides pārskats.

Piemērotās tiesību normas:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīva 2001/42/EK “*Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu*”;
2. Likums “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*”;
3. Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 “*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*” III, IV, V, VI, VII, VIII daļa.

¹⁷ *Paskaidrojums: Nacionālais vides indikators saskaņā ar 2009. gada 24. februāra Ministru kabineta noteikumiem Nr.175 “*Noteikumi par nacionālajiem vides indikatoriem*”

Biroja viedoklis:

Atbilstoši Novērtējuma likuma 23. pantiem *prim* 6. un 7. daļas prasībām Birojs konstatē, ka:

- 1. Pamatnostādņu Vides pārskats kopumā atbilst normatīvo aktu prasībām, tajā ietverti secinājumi par vides problēmām un nepieciešamajiem risinājumiem to novēršanai, tie ir izstrādāti tādā detalizācijā, kādu pieļauj plānošanas dokumenta detalizācija un veiktā izpēte. Pilnveidojot Vides pārskatu un plānošanas dokumentu, ņemams vērā šajā Biroja atzinumā (2.3. punktā ar apakšpunktiem) un Vides pārskatā norādītais.**
- 2. Lai konstatētu Pamatnostādņu īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai vismaz vienu reizi plānošanas periodā (2027. gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Birojā.**

Birojs vērš uzmanību, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai atbilstoši Noteikumu Nr. 157 27. punktā noteiktajam jā sagatavo informatīvais ziņojums par to, kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi, kā ņemts vērā Vides pārskats, Biroja atzinums un sabiedriskās apspriešanas rezultāti, jāsniedz izvēlētajā risinājuma pamatojums un jānorāda pasākumi ietekmes monitoringam. Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 28. un 29. punktā noteiktajam jā sagatavo un jāpublicē arī paziņojums par plānošanas dokumenta pieņemšanu.

Direktore (paraksts*)

D. Avdejanova

**Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu*

Atzinums nosūtīts:

- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, *E.Adresē*.